

Crystal. – [Octaedro, traducción de la 4º edición de de 1996]. – Barcelona, 1987 – p. 157. 11. *Diccionario de la Lengua Español*. RAE – [21º edición.]. – Madrid: España Calpe, 1992. – 2133 p. 12. *Gili Gaya S*. Elementos de Fonética general / Sanuel Gili Gaya [5ª ed. corr. y amp.] – Madrid: Gredos, 1966. – 198 p. 12. *Grammont M*. *Traté de Phonétique* / Maurice .Grammont. – [9º edición]. – Paris : Librairie Delagrave, 1971. – 480 p. 13. *Guitart J. M*. *Sonido y sentido. Teoría y práctica de la pronunciación del español con audio CD.* / Jorge M. Guitart. – Georgetown studies in Spanish linguistics, Washington D.C.: Georgetown University Press, 2004 – 322 p. 14. *Handbook of the International Phonetic Association.*: [a Guide to the Use of the International Phonetic Alphabet]. – Cambridge: Cambridge University Press, 2002. – 204 p. 15. *Ladefoged P. y Maddieson I*. *The sounds of the World’s Languages* / Peter Ladefoged, Ian Maddieson. – Oxford: Blackwell, 1996. – 425p. 16. *Martínez C.E. y Rallo L*. [r-r]: ¿Dos clases de sonidos? / Eugenio Martínez Celdrán, Lucrecia Rallo // *Estudios de Fonética experimental.* – Universitat de Barcelona, Laboratori de Fonètica, 1995. – № VII. – P. 179 -194. 17. *Martínez C.E*. *Manual de fonética española. Articulaciones y sonidos del español* / Eugenio Martínez Celdrán, Ana M. Fernández Planas. – [1º edición.]. – Barcelona: Editorial Ariel, S.A., 2007. – 256 p. 18. *Massone, M.I*. *Estudio acústico y perceptivo de las consonantes nasales y líquidas del español/* Ignacia. Massone M // *Estudios de Fonética Experimental.* – Barcelona: PPU, 1988. – Vol. III. – P. 13-34. 19. *Navarro T. T*. *Manual de pronunciación española* / Tomás Navarro T. – [duodécima edición] – La Habana: Edición revolucionaria, 1966. – 326 p. 20. *Pamies B. A*. *Guía básica de fonética y fonología* / Antonio Pamies Bertrán, Olga Mijailovna Kálustova. – Granada: Método, 2000. – 170 p. 21. *Quilis A*. *Curso de fonética y fonología españolas* / Antonio Quilis, Joseph A. Fernández. – Madrid: CSIS, 1992. – 222 p. – (Colección Textos Universitarios, № 4). 22. *Quilis M. A*. *Principios de fonología y fonética españolas.* / Antonio Quilis Morales. – [10º edición]. – Madrid: Arco Libros S.L., 2010. – 96 p.

Онуфрієва Ю.С., викл.,
ЧДУ імені Петра Могили

ПОЯВА АНГЛІЦИЗМІВ В ДАВНЬОВЕРХНЬО- ТА СЕРЕДНЬОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена проблемі дослідження англіцизмів у давньоверхньо- та середньоверхньонімецькій мові. Розглянуто кілька основних моделей періодизації історії німецької мови й установлення часових рамок. У цій статті здійснюється аналіз як вітчизняної, так і зарубіжної літератури, присвяченої англіцизмам у

давньоверхньонімецькій та середньоверхньонімецькій мові. Розглядаються й описуються англіцизми в давньоверхньонімецькій- та середньоверхньонімецькій мові.

Ключові слова: англіцизм, запозичення, лексична система, вокабуляр, мовний контакт, іношомовні слова, мовна картина світу.

Статья посвящена проблеме исследования англицизмов в староверхне- и средневерненемецком языке. Рассмотрено несколько основных моделей периодизаций истории немецкого языка и определение временных рамок. В данной статье проводится анализ как отечественной, так и зарубежной литературы, посвященной англицизмам в староверхне- и средневерненемецком языке. Рассматриваются и описываются англицизмы в староверхне- и средневерненемецком языке.

Ключевые слова: англицизм, заимствование, лексическая система, вокабуляр, языковой контакт, иностранные слова, языковая картина мира.

This article focuses on the characteristic aspects of classification of the English borrowings in the German language. It defines the main components of their classification in the old German language on the level of vocabulary, semantics and syntax. The article highlights the functions of English borrowings during their development and formation.

It has been proved that different researchers had various approaches to the classification of English borrowings in the German language, that's why the analysis of the main aspects taken as a basis for these classifications is of great importance and could become the topic of further investigations and researches, in the sphere of historical approach as well as in the sphere of modern usage of the English borrowings.

Key words: English borrowing, lexical system, vocabulary, language contact, foreign words.

Іноземні слова продовжують впливати на німецьку мову та її носіїв. Характерною рисою цього впливу є те, що він протікає не тільки в одному напрямі, але й у різний час. Але не завжди виявляється можливим використати суто мовні критерії для відокремлення одного часового етапу розвитку мови від іншого. Серед германістів не існує принципових розбіжностей стосовно того, що історія німецької мови поділяється, ще за пропозицією Я. Гримма в "Німецькій граматиці" (1819-1837) [<http://books.google.com.ua>], на 3 основні періоди:

- 1) давньоверхньонімецький (althochdeutsch) – 8–11 ст;
- 2) середньоверхньонімецький (mittelhochdeutsch) – від серед. 11 ст. до серед. 14 ст.;

3) нововержньонімецький (neuhochdeutsch) – від серед. 14 ст.

Однак часові рамки кожного з періодів відрізняються залежно від того, на які критерії спирається той або інший дослідник. Визначальним фактором у різниці періодизацій є також відсутність або пізня поява літературних пам'яток цієї мови через гальмування суспільного розвитку. Так, в сучасних посібниках з історії німецької мови пропонується така періодизація верхньонімецької мови (тобто літературної):

- старовержньонімецький період – 750-1050 pp.;
- середньоверхньонімецький період – 1050-1350 pp.;
- ранньонововержньонімецький період – 1350-1650 pp.

[Nübling 2006, 6; Weddige 1996, 7].

У дослідженні Г. Веддиге йдеться також про нижньонімецьку мову, діалектами якої все ще спілкуються в Північній Німеччині і, як зазначає О.І. Москальская, яка бере свій початок від іншої гілки західнонімецьких мов, на противагу верхньонімецькій (суміш іствеонських та ермінонських діалектів) [Weddige 1996, 15; Moskalskaja 1977, 45]. Незважаючи на це, періодизація історії нижньонімецької мови має певну схожість з верхньонімецькою:

- старонижньонімецька – 800–1250 pp.;
- середньонижньонімецька (рання фаза) – 1150–1530 pp.;
- середньонижньонімецька (пізня фаза) – 1370–1650 pp. [Weddige 1996, 25].

У своєму дослідженні ми керуємось моделлю, запропонованою В.В. Левицьким: давньоверхньонімецький період – приблизно з V століття н.е. до 1050 р.; середньоверхньонімецький – з 1050 до 1350 р.; ранньоновонімецький період – з 1350 по 1650р. і нововержньонімецький період – з 1650 р. до сучасності [Левицький 2007, 16].

Проблема англіцизмів, тобто звернення до лексичного вокабуляру англійської мови, вельми актуальна в наш час і є об'єктом вивчення в сучасній німецькій мові багатьох вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, таких як А.В. Капуш, Л.П. Крисін, Й.П. Гуффман, А. Бах, Т.Х. Ллойд, В. Фірек та ін. [Капуш 2000; Крысин 1996; Huffman Joseph 1998; Бах 2003; Lloyd T.H. 1991; Viereck W. 1985]. Цей процес пояснюється посиленням політичних, економічних, культурних зв'язків між державами, але треба наголосити на тому, що він

відбувався упродовж багатьох століть, оскільки характерними рисами будь-якої мови і її словникового складу є рухливість, мінливість, прагнення до удосконалення й розвитку за рахунок різних засобів і ресурсів, зокрема й запозичення слів іншомовного походження.

Незважаючи на широке поширення іноземних слів в німецькій мовній спільноті, науковий інтерес до іноземних слів англійського походження довгий час був обмежений і вважалось, що англійська мова проникає в німецьку, лише починаючи з другої половини ХХ ст. Але, як свідчать дослідження вчених, англіцизми увійшли в давньовірхньонімецьку мову вже в VIII ст.

Оскільки нашим завданням є дослідження англіцизмів в давньовірхньонімецькій- та середньовірхньонімецькій мові, то необхідно подати визначення терміну "англіцизм".

Англіцизм – різновид запозичення; слово, його окреме значення, вислів тощо, які запозичені з англійської мови або перекладені з неї чи утворені за її зразком [Українська мова: Енциклопедія 2000, 25].

За свідченням німецького дослідника В. Фірека, у період з 700 до 1640 р. н.е., контакт англійської мови з німецькою був досить обмеженим. Це пояснюється тим, що проявлявся він тільки на північних територіях тогочасної держави лише в деяких сферах, таких як релігія та торгівля, оскільки в німецькі міста Фульда та Майнц прибули англійські місіонери. Монастир у Фульдї, який був заснований Боніфацієм ще IX столітті, був центром англо-саксонської культури на європейському континенті і завдяки цьому прослідковується процес запозичення релігійної лексики. Прикладом може слугувати вираз *der heilige Geist* (ст.-в.-нім. *dēr heilago geist*), який виник завдяки англо-саксонській формулі *sē hālga gāst* і який згодом повністю витіснив латинський вираз *spiritus sanctus* та ще давнішу формулу південно-німецької церковної мови *dēr wīho ātum* [Viereck 1985, 940].

Досліджуючи тему релігійної лексики, А. Бах робить висновок, що в буквальному перекладі німецькою мовою слово "evangelium" мало б звучати як "guotspel" ("гарна звістка"), у староанглійській – "gōdspel". За таких умов голосний *ō* за фонетичним законом англо-саксів міг скорочуватись, у результаті чого перша частина слова збігалася в звуковому плані с *god* "бог". У процесі запозичення в німецьку мову це слово сприймалось як "gotspel", оскільки, найімовірніше, уже не прослідковувався зв'язок першого елемента зі ст.-в.-нім. "quot" [Бах 2003, 156].

Із часом відбувається поширення контактів між мовними спільнотами завдяки налагодженню торгових зв'язків. Дослідник Гуфман Йозеф. П. стверджує, що це заслуга німецького імператора Карла Великого (747–814), котрий в 796 р. н.е. надіслав послання королю Оффе Мерсіському (757–796), в якому гарантував безпеку проїзду англійських купців та палігримів через свої території. Так Карл Великий створив торговий шлях від Рейна до Темзи через Північне море. Як результат – у період 1000-1300 рр. н.е. у прирейнських землях можна засвідчити значний британський вплив, а місто Кельн, у свою чергу, перетворилося на "центр англо-німецьких зв'язків майже на всіх рівнях". Учений припускає, що значні комерційні, соціальні та релігійні зв'язки є передумовою для значної кількості мовних контактів в цих регіонах. Гуфман Йозеф. П. наводить приклади англіцизмів з муніципальних документів "de Anglia" (родом з Англії) та "Anglicus" (людина англійського походження), а як зазначають хроніки, після 1303 р. був заснований релігійний орден "conventus Englant" [Huffman 1998, 473].

За подальшим дослідженням Т.Х. Ллойда, торговий центр, а разом з ним мовний контакт перемістився в місто Ганза, осереддя "найуспішнішого..., найвпливовішого торгового союзу... в Європі доби Середньовіччя та початку Нового часу". Ганзейський союз торгував з Англією уздовж східної та західної частини торгового шляху між Балтійським та Північним морями з 1157 до 1611 рр. [Lloyd 1991, 186] В. Фірек, досліджуючи цей період впливу англійської мови на німецьку, подає навіть декілька прикладів, таких як Boot (<boat "лодка"), що був вперше зафіксований в 1260 р., та Dock (<dock "док"), відзначений в 1436 р. [Viereck 1985, 942].

Німецький дослідник А. Бах зауважує, що знаковим для подальшого проникнення запозичень з англійської мови є XIV–XVII ст., яке характеризується розвинутими суспільними відносинами та посиленням розшарування суспільства. Учений наголошує на тому, що в цей період значну роль відіграють професійні мови та жаргони різних соціальних груп. Наприклад, у мову німецьких моряків потрапило багато слів італійського, арабського та іспанського походження. Але з часом переважна більшість цих запозичень була витіснена: через відкриття Америки середземноморська торгівля майже припинилась, а на перший план виступило мореплавство Атлантикою, завдяки чому північна Європа набула в цій галузі великої ваги. А. Бах стверджує, що місцева мова моряків, яка існувала зі стародавніх часів на березі Північного моря, у той час

була професійною мовою, яка складалася з нижньонімецьких, нідерландських, а також англійських елементів. Вкраплення англійської мови можна проілюструвати яскравими прикладами, які надає дослідник: *Flagge* (<анг. *flag* "флаг"; з'явилося в нижньонімецькій морській мові з XVI ст.), *Lotse* (<англ. *loatsman* "рульовий"; у XVII ст. це слово з'являється у верхньонімецькій мові) [Бах 2003, 215].

Результати досліджень багатьох учених видаються дещо непереконливими, оскільки не дивлячись на міжособистісні, регіональні контакти в сфері торгівлі, які виникали протягом багатьох століть, вплив англійської мови на німецьку є досить незначний. Найкраще проілюструє цю тенденцію кількісне порівняння, яке надає Бах А. Спостереження німецького дослідника викликають деякі сумніви, оскільки в давньоверхньо- та середньовищньонімецькій мові рр. н.е. було зафіксовано лише 31 запозичення англійських слів в німецьку мову. Ця кількість дійсно вражає, беручи до уваги те, що процеси запозичення проходили за 4 століття. Для демонстрації кількісного порівняння можна навести приклад того, що ситуація істотно змінюється, особливо в другій половині XX ст., оскільки соціальний статус та функції англійської мови досягли такого рівня, що тисячі слів були запозичені за однаковий проміжок часу – чотирьох десятиліть. Яскравим прикладом є трьохтомний словник "*Anglizismen-Wörterbuch*", що вражає своєю кількістю, оскільки містить у собі більше 10000 запозичень, зафіксованих з кінця Другої світової війни [Бах 2003, 230].

1. *Huffman Joseph P.* Family, Commerce, and Religion in London and Cologne: Anglo-German Emigrants, Cambridge, 1998. – 1300 P. 2. *Lloyd T.H.* England and the German Hanse, 1157-1611: A Study of their Trade and Commercial Diplomacy. Cambridge, 1991. – 452 c. 3. *Nübling, D.* Historische Sprachwissenschaft des Deutschen / D. Nübling. - Tübingen, 2006. – 378 S. 4. *Moskalskaja, O.I.* Deutsche Sprachgeschichte I O.J. Moskalskaja. - M., 1977. – 390 S. 5. *Viereck W.* Britisches Englisch und Amerikanisches Englisch/Deutsch / Besch Werner, Reichman Oskar, and Sonderegger Stefan (eds.) Sprachgeschichte: ein Handbuch zur Geschichte der deutschen Sprache und ihrer Erforschung. 2 vols. Berlin, 1984-1985. P. 938-948. 6. *Weddige, H.* Mittelhochdeutsch. Eine Einführung / H. Weddige. - München, 1996. – 278 S. 7. *Bax A.* История немецкого языка: Пер. с нем./Ред., предисл. и прим. М.М. Гухман. Изд. 2-е, стереотипное. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 344 с. 8. *Kanyu A.B.* Еволюційні процеси в німецькій лексиці суспільно-політичного змісту:

Дис... канд. філол. наук: 10.02.04. – Київ, 2000. – 194 с. 9. Крысин Л.П. Иноязычное слово в контексте современной общественной жизни // Русский язык конца XX ст. (1985 - 1995). – Москва: Языки русской культуры, 1996. – С. 142-161. 10. Левицький В.В. Історія німецької мови. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 216 с. 11. Норанович А.И. О некоторых совпадениях в периодизации истории ряда европейских языков (Слово и текст: коммуникативный, лингвокультурный и исторический аспекты (Материалы международной научной конференции). – Ростов-на-Дону, 2009. – С.201–202. 12. Українська мова: Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія, 2000. 13. http://books.google.com.ua/books?id=fu0IAAAAQAAJ&redir_esc=y

Павліченко Л.В., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ДИСКУРСУ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА (на матеріалі різних видів допиту)

У статті описано специфічні риси допиту як складової дискурсу досудового слідства, що досліджений з погляду комунікативної лінгвістики. Виокремлено деякі види допиту та проаналізовано комунікативну поведінку їхніх учасників.

Ключові слова: *мовленнєве спілкування, інституційний дискурс, дискурс досудового слідства, допит.*

В статтє описані специфіческие черты допроса как составной части дискурса досудебного следствия, который исследуется с позиций коммуникативной лингвистики. Выделены некоторые виды допроса и дан анализ коммуникативного поведения их участников.

Ключевые слова: *речевое общение, институциональный дискурс, юридический дискурс, дискурс досудебного следствия, допрос.*

The article describes the specific features of interrogation, which constitutes discourse of pre-trial investigation and is considered in terms of communicative linguistics. The article suggests some kinds of interrogation and analyses the communicative behaviour of their participants.

Keywords: *speech communication, institutional discourse, juridical discourse, discourse of pre-trial investigation, interrogation.*